

מזכירות אדלר יאגר
אדלר קפילר "גשר"
המשלוח אדלר יאגר
אדלר מוסדלר חינוך "קשת"?

הקשר לילי: 052-6040704

אדלר פנסל אדלר:

www.gesher-mazkeret-batya.org.il

אדלר? אדלר?
אדלר?

גיליון 4

פרשת השבוע למשפחה

ח תמוז תשס"ח • 11 יולי 2008

מושג השבוע: שבטים

הקושי להיות קהילה במלוא מובן המילה, אך יחד עם זאת למדנו על רצונם של האנשים שזה יקרה ואיך עצם ההליכה ביחד מעצימה אותנו ועוזרת לנו לפתור את הקונפליקט הפנימי שבין אינטימיות לבין מרחב קהילתי. נכוננו לנו עוד הזדמנויות רבות ליצור מעגלים של היכרות ולצעוד יחד, וכל מי שרוצה לחוש את החוויה הקהילתית מוזמן להצטרף למעגל או ליזום מעגל שכזה בעצמו.

בן אדלר

וירא את ישראל שוכן לשבטיו (במדבר כ"ד ב'). בפעם היחידה שבה בלעם מברך את ישראל על דעת עצמו, הוא משבח אותם על ההתארגנות החברתית שלהם: גרים זה לצד זה, אך בלי שאדם יוכל להסתכל לתוך הבית של השכן פנימה מהבית שלו, כדבריו של רש"י. המתח הזה בין פרטיות להתלכדות, בין הצורך לוותר קצת על אגואיזם על מנת ליצור דינמיקה קבוצתית, העסיק רבות את מי שהשתתף בפורום "חושבים-חולמים" במהלך שנה זו. למדנו רבות על

פרשת בלק (כב, ב – כה, ט)

להשתלט על הבכר, הוא הסביר בקול חנוק שהמורה החרימה לו את המסוק כי הוא שיחק איתו במקום להתרכז בשיעור. הוא דיבר מהר ולא הביט באביו לאורך כל ההסבר. אבא מצדו שתק והתלבט איך להגיב. היה ברור לו שאייל נענש מספיק ולמרות כעסו על כך שהוא לא שמע לו, החליט לא להוסיף על העצב שלו. כשאייל הלך לישון, הוא הרגיש הקלה לאחר שהודה בטעותו ואפילו לא קיבל נזיפה מאבא. זה אמנם הפתיע אותו, אבל הוא העדיף לא לשתף אף אחד בהפתעתו וכך נרדם, שבי ברגשות מעורבים על אבדן הצעצוע ועל תגובת המשפחה בעקבות כך.

חודש חלף מאז אותו אירוע, ואייל חזר מבית הספר ביום שישי, והחל לספר על פרשת השבוע, עליה דיברו בכיתה באותו יום. "בלעם היה קוסם גדול והוא הלך לקלל את ישראל. המלך בלק שלח אותו כי הוא חשב שאם יקלל אותו, הם לא יוכלו לנצח אותו. הוא נורא פחד מבני ישראל, כי הם ניצחו קודם את סיחון, מלך האמורי, ואת עוג מלך הבשן שהיו הרבה יותר חזקים ממנו. הוא אמר לעצמו שאם אלה הפסידו לעם ישראל, עם שנדד ארבעים שנה במדבר, אז בטוח שהם מקבלים עזרה מאלוהים ורק קוסם שמדבר גם הוא עם אותו אלוהים יוכל לעצור אותם. לכן הוא חשב על בלעם."

"והוא באמת קילל אותם?" התעניין אבא, "זה עבד?" "לא ממש. בעצם, אלוהים לא נתן לו. הוא אמר לו את זה כמה פעמים, אבל בלעם התעקש לנסות בכל זאת, זה לא מוזר, אבא?"

אייל שם לב שאביו מחייך, ובכל זאת המשיך בהתלהבות:

באותו יום, התחשק מאוד לאייל להראות לחברים לכיתה את הצעצוע החדש שלו: מסוק בדיוק כמו זה שהוא ראה בטלוויזיה. זאת אומרת, קטן יותר, לא באותו גודל, אבל באותם צבעים ובאותו דגם. כשאבא, ממהר כתמיד, ביקש לצאת מהבית ולעלות למכונית, אחז אייל בשתי ידי במסוק ושכח לקחת איתו את הילקוט! ראה זאת אבא ואמר לו: "אל תיקח את המסוק שלך לבית הספר."

"למה, אבא?"

"אתה יודע למה?", נאנח אבא בחוסר סבלנות. "לא. למה?" התעקש הילד.

"כי אתה תהיה עסוק בלהשוויץ בכיתה במקום להקשיב למה שהמורה אומרת."

"מה פתאום, אני לא אוציא את המסוק מהתיק."

"אז עדיף כבר להשאיר אותו בבית."

"רק בהפסקה אני אוציא אותו, זהו."

"תניח את המסוק הזה כבר, אנחנו מאחרים," אמר אבא ויצא למכונית.

אבל אייל לא ויתר ונכנס למכונית המשפחתית כשהוא מחביא את המסוק מאחורי גבו. כשאבא עצר את כלי הרכב מול שערי בית הספר, רץ אייל לכיתה מהר מאי פעם. כשאמו אספה אותו מבית הספר, היא לא הבינה מדוע הבעת פניו כה עצובה. בהתחלה, היא נתנה לו, לאייל, להסתגר בשקט שלו וחשבה שאולי הוא ירצה לספר מאוחר יותר. וכך הניחה לו עד הערב. אבל, כשהתיישבה כל המשפחה סביב השולחן לארוחת הערב, שאל אותו אבא: "איך היה היום בבית הספר?" ופתאום, התחיל אייל לבכות בלי שום יכולת לעצור את דמעותיו. לאחר שלוש דקות בהן לא הצליח

הגיוניים". פתאום, נדמה היה לאייל שהוא הבין מה גורם לאבא לחייך וראה בדמיונו מסוק מרחף מול עיניו. גם הוא התחיל לחייך.

בן אצל

אב לתלמידים בגן ובכיתה ב' קשת

"וגם בלק, מלך מואב, נהג אותו דבר: בלעם אמר לו: גם אם תתן לי מלא כסף וזהב - לא אוכל לעבור את פי ה'... ובכל זאת הוא מתעקש עד שבלעם מסכים ללכת איתו. זה מצחיק, לא? למה הם עושים את זה?" החיוך של אבא התרחב עוד ובקול רך הוא אמר: "לפעמים הפיתוי כל כך גדול שמחליטים לעשות דברים לא לגמרי

הרהורים על ספרים

קריאה

ראויות להצגה בגלריות. האם הכתיבה נחשבת לאומנות ופחות לאמנות? האם הכתיבה מושכת משום נגישות? למילים בכל זאת הכוח להגיע להמונים יותר מלאמנות פלסטית. נראה שכל אחד יכול, אין צורך בידע מיוחד במכשור או בחומרים נדירים, ומהצצה במדפי הספרים עושה רושם שלפעמים אפילו אין צורך בכישרון עילאי או ברעיון גאוני. אז אולי באמת כל אחד יכול? תפוס עט או מקלדת והפוך אותם למטה קסמים למאוייך. הוקוס פוקס סופר נולד. עשרות כתבי יד מגיעים בחודש אל הוצאות הספרים בארץ. על כל ספר שאולי יצא יום אחד לאור, יש רבים מאוד שנדחים על הסף. חלקם אפילו לא נקראים, ידיו של העורך מלאות ואין לו זמן לנבור במוץ ולבור ממנו שבר של בר. בדומה ל"כוכב נולד" בשלב האודישנים, כל מי שקול לו - נותן קולו בשיר ולא תמיד מדובר בציפור שיר, לפעמים בסתם עורב שחפץ שישמע קרקורו, כך גם בכתיבה. יחד עם זאת, קורה שיהלום צנוע מסתתר אי שם בין הערמות ועין לא שזפתו; ואילו ספרו הסתמי של מקורב או של מפורסם או של פרובוקאטור ששזר בכתיבתו מספיק סצנות עסיסיות - דווקא אלה קוטפים את הכבוד להתנוצץ על דוכני שבוע הספר. כמוכן שהאפשרות "לעשות זאת בעצמך" מגבירה את קצב כריתת יערות הגשם ובין אלפי הספרים החדשים שמודפסים באופן פרטי מדי שנה אפשר למצוא תבן בכמויות שהיו מספיקות ללבן המון לבנים ולהרים עוד כמה פירמידות. האם הנייר שווה את המודפס עליו? ספק. האם חשוב שהספרים הללו יעמדו על מדף הספרים שלנו? - חשוב למי? טוב, מישהו הצליח להאדיר את האגו שלו דרך הנייר אל העולם. ראו - שמו מתנוסס על כריכה של ספר. ובעם הספר - איפכא מסתברא - זה עדיין נחשב.

אילן אקולוגי

אם לתלמיד בכיתה א' קשת

בגילו המופלג, שש וחצי, עלה לכיתה א' כשקריאה אינה על הפרק מבחינתו. כלומר, ספרים הם חברים, רק כשהורים קוראים והוא בעמדת המאזין. האותיות לא קרצו לו, לא רמזו לו, המילים לא קראו לו להשתעשע ברישומן, הוא לא שמע על ניקוד או פיסוק ואם חצה איזה מושג את אוזנו, חלף לו הלאה כי הוא לא שאל ולא התעניין. כך, לראשונה פתח הברנש מחברת בבואו אל שערי בית הספר ונפתח לו התלם הראשון בין שורותיה. כך החל ללמוד מאל"ף, כמו לוח חלק. לאט-לאט הצטרפה הברה להברה, שרירי הקריאה החלו להתחזק עד שהיה מוכן להשתתף בקריאה שלפני השינה. עמוד שלם אמא או אבא, ומילים בודדות - הוא ואז שורה הם, שורה הוא; עמוד הם, עמוד הוא. ערב אחד, במקרה (או שלא במקרה, כל אחד על פי אמונתו) היה מונח הפאנץ' ליינ בעמוד שלו. עיניה של אמא הבחינו בדבר והיא ציפתה לראות מה יקרה. מילה-מילה בגמלוניות ובאטיות הוא מבטא וקורא והנה מתגלה תמונה ונחשף הרעיון. העין קולטת, ומשדרת במהירות למוח, הפה קורא והאוזן שומעת, צחוק מתגלגל ועולה ממעמקי הבטן, מדגדג את הגרון והופ נשפך לתוך הפה, מלוא הבטן והראש. איזו הפתעה, כמה נפלא להבין לבד במין התגלות הדרגתית את יופיו של הסיפור, את נקודת המפנה שבו, את עושרה ואושרה של הקריאה. אודה ולא אבוש, הצחוק דגדג גם את אמא והדביק אותה בכיף ובהתרגשות, ואפילו האח הקטן שישב ולא הבין את גודל הרגע התפקע מצחוק בעצמו.

כתיבה

מה מקור האובססיה לכתוב ולפרסם? מדוע כל כך הרבה אנשים כל כך רוצים, משתוקקים, לכתוב ספרות יפה ולהוציא לאור את כתב ידם בספר כרוך? הרי לא כל מי שלוחץ גוש של חומר בין אצבעותיו מתיימר להיות פסל שיצירותיו

פידעם?

בשנת 1967 התגלתה כתובת בלעם בן בעור בעמק סוכות בעבר הירדן המזרחי, אזור התיישבות ישראלית מובהק בתקופת המקרא (עד הכיבוש האשורי במאה השמינית). זו כתובת עתיקה (760-840 לפני הספירה) ונדירה ביותר. אישיות מקראית התגלתה בתעודה זו בשפה כנענית, קרובה לעברית. הכתובת נמצאה במצב קשה ביותר והיה צריך לשחזרה. היא מספרת בלשון שירית על החוזה בלעם בן בעור, נבואת פורענות וחורבן, חזיון אחרית הימים וקללותיו, ומאששת את קיומו של הנביא המיתולוגי.

של בלעם לא דיברה אלא רק נערה כדרך החמורים, כפי שפירש שד"ל

* בשני המקרים האדם עושה מעשה בניגוד לדברי ה' - חוה אוכלת מעץ פרי הדעת, ובלעם יוצא למסע, למרות שה' הודיע לו מספר פעמים שאין רוחו נוחה ממעשה זה

* בשני המקרים, בעקבות השיחה מתקיימת פגישה טעונה עם הקב"ה - ה' מתעמת עם אדם וחוה על חטאם ומגרש אותם מגן עדן, ומלאך ה' מזהיר שוב את בלעם לבל יסטה מדברי ה'

* בשני המקרים הסוף היה רע. אדם וחוה גורשו מגן עדן, ובלעם הצליח להחטיא את ישראל בבעל פעור על ידי שיעץ לבלק לשלוח את בנות מואב לזנות עם ישראל

לדעתי רוצה המקרא על ידי ההשוואה בין שני הסיפורים להעניק נופך נוסף לדמויות בסיפורנו.

בסיפור הבריאה אין הסבר למעשיו של הנחש. לא ברור מדוע הוא מסיט את חוה כנגד דברי ה' ומה תועלת יש לו מזה, עד כדי כך שחז"ל ראו בו את יצר הרע - סמל הרוע בעולם. בלעם מונע מתאוות בצע, אך ההתמדה שהוא מגלה בנסיון לקלל שוב ושוב את ישראל, והעצה שנתן בסוף ביקורו מעמידים אותו בשורה אחת עם הנחש. רוע לשם רוע.

התאווה שמגלה חוה בסיפור הבריאה הינה "אם כל התאוות" - הרי כל פירות הגן היו לרשותה והיא חשקה לאכול דוקא מזה שאסר עליה ה', תאווה שיש בה גם מרידה באלוקים. גם תאוותו של בלעם לכסף ולכבוד מקבלת מימד נוסף מההשוואה והופכת לתאווה בסיסית שבעצם מונעת מהרצון להתמרד בקב"ה.

ולסיום, בשני הסיפורים, התאווה מעוותת את האדם עד כדי כך הוא לא רואה את ה' המסתובב לו בגן לצדו ונמצא עמו בכל עת, או את מלאך ה' החוסס לו את הדרך. בכך, מעבירים לנו שני הסיפורים מסר אוניברסלי על אופיו של האדם המסוגל להתעלם מכל הסובב אותו ולדרוס את כל העומד בדרכו בבואו להגשים את מאווייו ולמלא את משאלותיו, כאשר במעשהו זה, כך מלמד המקרא, הוא טומן לעצמו את זרע הכשלון.

אלה פלוס

אב לתלמידה בכיתה א' קשת

בפרשת השבוע, אנו נחשפים לאחד הסיפורים המוזרים ביותר במקרא - הדיאלוג בין בלעם לאתונו.

בלעם הולך בדרך עם שליחי מלך מואב על מנת לקלל את ישראל, כאשר לפתע האתון סוטה מהשביל וממאנת להמשיך בדרכה. הוא מכה אותה במקלו, ואז: "ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי היכתני זה שלוש רגלים... ותאמר האתון אל בלעם הלא אנכי אתונך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה, ההסכן הסכנתי לעשות לך כה..." אז פותח ה' את עיני בלעם והוא רואה מולו את מלאך ה' המזהיר אותו שוב להיצמד לטקסט אותו "יכתוב" לו הקב"ה בבואו לקלל את ישראל.

מפרשים רבים נדרשו לשאלה מדוע ראה הקב"ה לעשות נס שכזה ולפתוח את פי האתון - האם באמת היה הדבר נדרש? הפשטנים שבהם, כדוגמת השד"ל (1800-1865) אף טענו שאין להבין את הדברים כפשטם, והאתון לא ממש דיברה אלא נערה כדרך האתונות בצורה כזו שהיה ברור שהיא אינה שבעת רצון מהמכות שהנחית עליה בלעם.

אך האתון אינה החיה היחידה במקרא הדוברת בשפת בני האדם. קדם לה הנחש מגן עדן, שביחד עם האתון הינם שני בעלי החיים היחידים במקרא שדיברו כבני אדם: "ויאמר (הנחש) אל האשה אף כי אמר אלוקים לא תאכלו מכל עץ הגן... ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמותן. כי יודע אלוקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלוקים יודעי טוב ורע". הנחש מפתה את חוה לאכול מפרי עץ הדעת, והיא בתורה מפתה את אדם לעשות זאת גם כן.

מבחינה צורנית, אין קווי דמיון בולטים בין שני הסיפורים למעט העובדה שבשני המקרים החיות אמרו בסך הכול שני משפטים. מבחינה תוכנית, ניתן להצביע על מספר מאפיינים דומים:

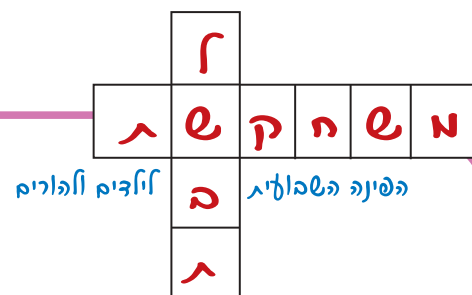
* בשני המקרים הזכר מתואר כסמל הרוע - הנחש מייצג יצור דמוני שהתמרד נגד אלוקים בבריאה. בלעם נקרא לא אחת במסורת בשם "בלעם הרשע" על שהיה רודף בצע כסף ויצא נגד הקב"ה על מנת לקלל ולהחטיא את ישראל

* בשני המקרים הפרשנים נתנו פירושים אלגוריים המרחיקים אותנו מהפשט לפיו החיות אכן דיברו - הנחש מסמל את יצר הרע הרוחש בלב כולנו ומסיט אותנו מציווי ה', ואתונו

מהמחקר עולה שבלעם בר-בעור הוא בן זמנם של אליהו התשבי ומישע מלך מואב. הסיפור המקראי מפגיש את בלעם עם מלך מואב המכונה "בלק בן-צפור", כי קרוב לוודאי שאותו "בן-צפור" איננו אלא כינוי למישע. סברה רווחת בקרב החוקרים היא שבעל הסיפור המקראי הכיר את כתובת בלעם בן בעור וכתב את פרשת בלק כתגובה פולמוסית עליה. אפשר להבין אותו ואת מניעיו. בעיני עדתו היה בלעם לא סתם "חוזה" אלא מנהיג רוחני דגול בעל שיעור קומה של אב מייסד. נראה שגם בני ישראל (=ממלכת ישראל הצפונית) לא נשארו אדישים לכתובת כשראוה מתנוססת מעל בניין ציבורי בעמק סוכות, וזאת מכיוון שדברי בלעם נראו כמתגשמים עם מפלת ממלכת ישראל ויהודה בידי חזאל (הארמי), מלך דמשק בשנת 840 בקירוב וכן קריסת האחיזה הישראלית בדרום עבר הירדן עם שחרורה של מואב מעול השעבוד הישראלי. בני ישראל חששו מדברו של בלעם, לכן הוציאו אותו מתקופתם ושיבצו אותו בין גיבורי האומה בעידן הקדום, כעמית וכיריב של גיבורם המהולל, הנביא משה.

הנביא הארמי, כפי שמצטייר מהכתובת, מצוי היטב במסורת ישראל ואף מעריכה מאוד, גם מהמקרא עושה רושם שבלעם נשמע לאלוהי ישראל. בלעם ובני עמו-עדתו מייצגים גלגול מאוחר (300 עד 400 שנה) של בני יעקב נוודים-למחצה ממוצא ארמי ומאזור הפרת התיכונה. הם משתעבדים לתושבים הוותיקים שכבר שכחו את מוצאם הארמי-הנוודי, כי בינתיים נטמעו בין בני הנוודים מהדרום. הכתובת משקפת היטב את החיכוך החברתי-פוליטי ואת המאבק התרבותי בין בלעם ועדתו לבין בני ישראל.

מתוך מאמרו של ברוך מרגלית (מרגוליס) שהתפרסם ב"על הפרק", אוקטובר 1998, גיליון 15.

הדמות הראשית בפרשת בלק היא בלעם. שני שמות אלה מתחילים באותן אותיות. התשובות לשאלות המופיעות בחידה גם הן מתחילות באותן אותיות. האם תדעו לפתור את כולן?

בהצלחה! נלה ויפודפ צאצא

